

بررسی نقش بازارچه‌های مرزی در امنیت، اشتغال و توسعه‌ی مناطق مرزی

(مطالعه‌ی موردی: بازارچه‌ی مرزی میلک زابل)

فاطمه بیات کوهسار^۱، رضا محمدی^۲، علیرضا گزومه^۳

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۷/۰۵

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۸/۲۵

چکیده

فعالیت بازارچه‌های مرزی از شناخته‌شده‌ترین روش‌های توسعه اقتصادی مناطق مرزینشین است که در نوع خود تحولی بنیادی در تولید، اشتغال، جلوگیری از مهاجرت مرزینشینان، کاهش حجم قاچاق کالا و ایجاد امنیت در سطح منطقه می‌باشد. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک زابل در ایجاد امنیت، اشتغال و توسعه‌ی منطقه‌ی مرزی زابل انجام گرفته است. روش مورد در این پژوهش توصیفی-پیمایشی بوده و جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کارمندان رسمی دولتی شاغل در بازارچه‌ی مرزی میلک و سرپرستان خانواده‌های منطقه به تعداد ۲۷۸۷ بوده-اند که حجم نمونه این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران ۳۳۸ نفر تعیین گردید. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته‌ی ۵ گزینده‌ی طیف لیکرت به تعداد ۱۵ گویه استفاده گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده شده که در سطح توصیفی از میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی، درصد و در سطح استنباطی برای بررسی رابطه بین متغیرها از ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شده است. بررسی توصیفی داده‌ها حاکی از آن است که بیشتر آزمودنی‌ها مردان در گروه سنی ۳۱ تا ۳۵ سال بودند و تحلیل استنباطی داده‌ها نشان داد که بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با سه فرضیه ایجاد امنیت، ایجاد اشتغال و اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت در منطقه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و بین نقش بازارچه مرزی میلک با بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها رابطه معکوس و معنادار مشاهده شد.

واژه‌های کلیدی: اشتغال، امنیت، بازارچه‌های مرزی، توسعه، منطقه‌ی مرزی میلک

۱. کارشناسی علوم اجتماعی گرایش پژوهشگری؛ نویسنده مسئول، Parnia_M26@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری؛ Sajmsama@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد مدیریت و فرماندهی انتظامی (دافوس)؛ Shab57280@gmail.com

مقدمه

مناطق مرزی به خصوص شهرهای مرزی هر کشور از نقاط حساس و استراتژیک به شمار می‌روند. مرزنشینان ساکن در این مناطق نقش مهمی در توسعه و امنیت کشور دارند. عمده‌ترین مشخصه‌ی اقتصادی-اجتماعی این مناطق از جمله کمبود در تولید، فقدان اشتغال، ناامنی و نازل بودن درآمد و عدم دسترسی به نیازهای اولیه است که زمینه را برای معضلات و نابسامانی‌هایی چون قاچاق، مهاجرت و ناامنی در این مناطق فراهم می‌کند (محمودی، ۱۳۸۴: ۱۰۸). از جمله تهدیداتی که می‌تواند در تأمین بخش عمده‌ای از امنیت و حفاظت مرز مؤثر واقع شود؛ چاره‌اندیشی در تأمین معیشت و اقتصاد مرز و مرزنشینان تا شعاعی از مرز و ایجاد شرایط وسیع‌تری در جهت شکوفایی و رونق اقتصادی آنان از رهگذر تجارت و خدمات بازرگانی با توجه به اقلیم سخت جغرافیایی این مناطق می‌باشد.

مشکلات طبیعی و اقتصادی برخی از این مناطق، خصوصاً در بخش‌های کشاورزی، صنعت، مهاجرت، تفاوت‌ها و عدم تعادل‌های منطقه‌ای و فضایی بین مناطق مرکزی و مرزی به دولت‌های وقت اجاره داده که به منظور محرومیت‌زدایی، ایجاد اشتغال، نگهداشت جمعیت، جلوگیری از تخلیه مناطق مرزی و وقوع قاچاق تمهیداتی را در مبادلات بازرگانی نواحی مرزی لحاظ نمایند (احمدی‌پور و همکاران، ۱۳۸۷: ۶). مبادلات تجاری مرزی یکی از شاخص‌های اصلی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و نیز امرار معاش مرزنشینان می‌باشد که از این طریق مردم ساکن در نواحی مرزی کشورهای همسایه می‌توانند از فرصت‌ها و منابع مشترک استفاده نمایند. بازارچه‌های مرزی از اصلی‌ترین نقاط درآمدزا بین کشورهای طرف قرارداد است که طبق تفاهم‌نامه‌های منعقد شده، کالاها و محصولات خود را عرضه کرده و هم‌خلأ موجود در محدوده مرزها را جبران و از خالی شدن حاشیه مرزها جلوگیری می‌کنند که این موضوع خود می‌تواند در افزایش امنیت مرزها و جلوگیری از قاچاق، بسیار مؤثر واقع شود. از طرفی پویا شدن اقتصاد مناطق مرزی می‌تواند نقشی اساسی در ترقی، پیشرفت

و توسعه اقتصادی این مناطق، بهبود استانداردهای زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد و ایجاد اشتغال در نواحی مجاور مرزی ایفا نماید (Chandoevrit, 2004: 145).

هر چند ساکنین روستاهای مرزی از قدیم‌الایام برای امرار معاش خویش کالاهایی را به این سو و آن سوی مرز حمل و نقل و نیازهای خود را تأمین می‌کرده‌اند؛ اما شرایط کنونی و عدم بازار کار رسمی، اکثریت نوجوانان و جوانان را به سمت و سوی قاچاق کالا، سوخت و انسان سوق داده است. استان سیستان و بلوچستان نیز از این قاعده مستثنی نمانده است. این استان با وسعت ۱۸۷۵۰۲ کیلومتر مربع و جمعیتی بالغ بر ۲۵۳۴۳۲۷ نفر بر اساس سرشماری رسمی سال ۱۳۹۰ در جنوب شرق ایران واقع است که از شمال با استان خراسان جنوبی، از جنوب به دریای عمان، از شرق به کشورهای افغانستان و پاکستان و از غرب به استان‌های کرمان و هرمزگان محدود می‌شود. طول مرزهای خاکی و آبی این استان به ترتیب ۱۲۱۰ و ۳۷۰ کیلومتر است. این استان متشکل از ۱۹ شهرستان است که ۱۳ شهرستان آن مرزی می‌باشند. گستردگی مرزها و عدم حاکمیت باقوام و ثبات در کشورهای معضل خیز افغانستان و پاکستان مشکلات عدیده‌ای از جمله تردهای بی‌رویه و غیرمجاز، ورود مواد مخدر، ورود و خروج اشرار و قاچاق‌چیان مواد مخدر و کالا، ورود جاسوسان، فعالیت گروهک‌های معاند نظام و نهایتاً نتایج غیر قابل اجتناب این روند، فساد نیروی انسانی مرتبط با مرز را برای استان بوجود آورده است. قطعاً استمرار این وضعیت آثار زیانبار آن را به استان‌های همجوار و سایر نقاط کشور نیز تسری خواهد داد.

یکی از شهرستان‌های مرزی استان سیستان و بلوچستان، شهرستان هیرمند است که در جوار آن بازارچه مرزی میلک با مساحت ۹۰ هزار متر مربع در دهه ۷۰ توسط دولت وقت تصویب شد. این بازارچه در مجاورت رودخانه مرزی مشترک پریان و در نزدیکی شهر زرنج مرکز ولایت نیمروز افغانستان ایجاد شد. این بازارچه در حال حاضر از ۷ باب سوله (انبار)، غرفه‌های تجاری و ساختمان اداری بازارچه، گمرک، پاسگاه انتظامی و باسکول ۶۰

تنی برخوردار می‌باشد. بازارچه مرزی میلک بر اساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی، در راستای اهداف گوناگون سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایجاد شده است.

بازارچه مذکور تاکنون به دنبال دو هدف اصلی شامل: ۱- رسمی کردن مبادلات بین ایران و افغانستان ۲- ایجاد اشتغال برای مردم بومی و بالا بردن درآمد آنان از طریق تبادل کالاها، جلوگیری از قاچاق مواد مخدر، حفظ ثبات و امنیت مرزی و بهبود مسائل اجتماعی و فرهنگی مردم این منطقه بوده است.

ایجاد امنیت، اشتغال و توسعه از رهگذر فعالیت بازارچه مرزی میلک و معابر موقت که در حوزه نوار مرزی شهرستان هیرمند پیش‌بینی شده است، با توجه به نرخ بیکاری در این منطقه، روزنه امیدی را از لحاظ توسعه معیشت برای جمع کثیری از مردم بوجود آورده است. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک در امنیت، اشتغال و توسعه‌ی منطقه‌ی مرزی هیرمند می‌باشد.

به دنبال پرسش به سؤالات متعدد در رابطه با بررسی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک در این منطقه، ۴ فرضیه به شرح ذیل مطرح می‌گردد:

۱. به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت در منطقه رابطه معناداری وجود دارد.

۲. به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال در منطقه رابطه معناداری وجود دارد.

۳. به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها در منطقه رابطه معناداری وجود دارد.

۴. به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت در منطقه رابطه معناداری وجود دارد.

پیشینه تحقیق

میرزایی و عبده‌زاده (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای با عنوان مقاله‌ای با عنوان "بررسی تأثیر بازارچه‌های مرزی بر کیفیت زندگی روستائیان مرزنشین در شهرستان مریوان" به این نتیجه رسیدند که وقتی کیفیت زندگی با مؤلفه‌های مختلف آن مانند اشتغال، درآمد، تعاملات و گرایش‌های فرهنگی، مشارکت اجتماعی و احساس بهزیستی روانی سنجیده می‌شود، بازارچه‌ها تأثیر مثبت و منفی متفاوتی بر کیفیت زندگی روستائیان مرزنشین نزدیک به بازارچه‌ها دارند.

عاشری و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهشی تحت عنوان "ارزیابی اثرات اقتصادی-اجتماعی و امنیتی احداث بازارچه‌های مرزی و نقش آن در توسعه مناطق مرزی (نمونه موردی: بازارچه‌ی مرزی جوانرود)" با استفاده از روش علمی-پیمایشی به بررسی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها به شرح ذیل است: ۱- احداث بازارچه جوانرود توانسته امنیت نسبی را از لحاظ اقتصادی و اجتماعی در منطقه ایجاد کند و باعث افزایش سرمایه گذاری شده است. ۲- فعالیت بازارچه مرزی باعث ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، هم‌چنین تحرک شغلی مرزنشینان گردیده که سهم اشتغال غیرمستقیم به مراتب بیشتر از اشتغال مستقیم است. ۳- فعالیت بازارچه مرزی جوانرود باعث افزایش درآمد مرزنشینان و ساکنان شهرستان شده است. ۴- استقرار بازارچه‌ی جوانرود و ایجاد اشتغال برای مرزنشینان توانسته مانع از مهاجرت ساکنان این منطقه به شهر شده و هم‌چنین تا حدود زیادی از اقتصاد غیررسمی در این منطقه کاسته است.

محمدی و فخرفاطمی (۱۳۷۹)، در مقاله‌ای با عنوان "نقش بازارچه‌ی مرزی باجگیران در توسعه فضایی مناطق مرزی، به نتایج مثبت و معناداری دست یافتند. یافته‌ها نشان داد که در پی ورود سرمایه و جذب اعتبارات، منطقه نیازمند شعب اداری فعال‌تر و گسترده‌تری نظیر بانک‌ها و گسترش بخش خدمات در بخش‌های مختلف درمانی، امدادی و پذیرایی و... شده است.

مبانی نظری

بازارچه‌ی مرزی: بازارچه‌ی مرزی محوطه‌ایی است محصور واقع در نقاط صفر مرزی و در جوار گمرکات، مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا یا مکان‌هایی که طبق تفاهم‌نامه‌های منعقد شده بین جمهوری اسلامی ایران و کشورهای همجوار، اهالی دو طرف مرز می‌توانند تولیدات و محصولات محلی خود را با رعایت مقررات صادرات و واردات جهت داد و ستد در این بازارچه‌ها عرضه نمایند (وزارت امور اقتصادی و دارایی، ۱۳۷۱: ۱).

امنیت: آرنولد و لفرز در تعریف امنیت معتقد است که این واژه در بعد عینی فقدان تهدیدات نسبت به ارزش‌ها و در بعد ذهنی ترس از هجوم فیزیکی و غیر فیزیکی به ارزش‌ها را مورد سنجش قرار می‌دهد. به هر روی امنیت را باید اساسی‌ترین نیاز بشر دانست که حفظ و تأمین آن نخستین وظیفه حکومت‌ها و دولت‌ها است و تمامی هدف‌گذاری‌ها در مباحث اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و ... مرهون امنیت پایدار است؛ هرچند امنیت پایدار در جوامع ناممکن است، ولی می‌توان از امنیت نسبی نام برد (تاجیک، ۱۳۸۱: ۴).

اشتغال: یکی از اهداف مهم اقتصاد مرزی ایجاد اشتغال برای مرزنشینان است. بازارچه‌های مرزی مصداق و تبلور عینی حضور مردم در امور اقتصادی است. به نحوی که این بازارچه‌ها علاوه بر این که در صادرات غیرنفتی فعالیت دارند، در ایجاد فرصت‌های شغلی نیز نقش مؤثری ایفا می‌کنند (لنگرودی، ۱۳۸۸: ۱۶۴).

توسعه: توسعه مفهومی جامع، چند بعدی، پیچیده و غیرقابل تقسیم است که دارای ابعاد کمی و کیفی است و علاوه بر رفع فقر، ارتقای سطح مادی زندگی، ارتقای فرهنگ، شعور اجتماعی و کیفیت زندگی را در بر می‌گیرد (جمعه‌پور، ۱۳۸۵: ۵۵).

فروش سوخت مرزی: به طور کلی پدیده قاچاق معضلی مهم و چالش‌آفرین در فرایند اقتصادی یک کشور محسوب می‌شود. در کشورها و اقلیم‌های نفت خیز جهان، موضوع

قاچاق سوخت از داخل به خارج از مرزهای جغرافیایی همواره مورد توجه بوده و دولت‌ها بر حسب شرایط و ویژگی‌های حاکم بر قلمرو سرزمینی به مبارزه و مقابله با این پدیده روی آورده‌اند. جمهوری اسلامی ایران به دلیل مجاورت با کشورهای فاقد منابع نفتی در مرزهای شرقی و تفاوت فاحش قیمت فرآورده‌های نفتی در داخل با سایر همسایگان، سال‌های مدیدی است که با معضل قاچاق سوخت دست به گریبان است. تفاوت فاحش نرخ فرآورده‌های نفتی و کیفیت مطلوب آن در مقایسه با فرآورده‌های مورد استفاده در کشورهای همسایه، روند قاچاق سوخت از داخل به خارج از مرزهای سرزمینی را طی سال‌های اخیر تشدید نموده است. یکی از اقدامات پیشگیرانه در عرصه مقابله با قاچاق سوخت در محدوده مرزی کشور، فروش فرآورده‌های نفتی به مرزنشینان است. بر اساس ماده ۲ تصویب‌نامه هیأت وزیران، وزارت نفت موظف است با ایجاد جایگاه‌های عرضه سوخت در بازارچه‌های مرزی تا شعاع ۲۰ کیلومتری مرز و با قیمت تعادلی اقدام به فروش سوخت نماید (مصوبه شماره ۱۱۶۶۸۹/ت ۴۵۰۵۹ ه مورخ ۱۳۹۰/۶/۸ تصویب‌نامه هیأت وزیران، بند ۳).

در این راستا رویه اجرای فروش فرآورده‌های نفتی به ساکنین روستاهای مرزی واقع در شعاع ۲۰ کیلومتری توسط کارگروه مرکزی پیشگیری از قاچاق و عرضه خارج از شبکه فرآورده‌های نفتی تدوین و در پانزدهمین جلسه کارگروه مرز وزارت کشور با حضور نمایندگان استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی و خراسان جنوبی به تصویب نهایی رسید (مصوبات کارگروه پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های نفتی). اهداف عمده‌ی طرح فروش قانونی سوخت عبارتند از: ۱- پیشگیری از قاچاق فرآورده‌های نفتی در مناطق مرزی کشور، ۲- توسعه مناسبات تجاری و پاسخ رسمی و قانونی به تأمین تقاضای موجود در کشورهای همسایه، ۳- کاهش صرفه اقتصادی برای افراد سودجو در خروج سوخت به صورت قاچاق از کشور، ۴- بهبود وضعیت معیشتی و توسعه اشتغال

مرزنشینان و ۵- افزایش ضریب امنیت در مرزهای کشور (مصوبات کارگروه پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های نفتی).

مسئولیت اجرای طرح فروش قانونی سوخت بدین شرح است: الف) اجرای این طرح در سطح کشور بر عهده کارگروه مرکزی و با مسئولیت وزارت نفت و با حضور نمایندگان سازمان‌های ذیربط می‌باشد. ب) اجرای این طرح در سطح استان به عهده کارگروه استانی با مسئولیت استانداری می‌باشد (مصوبات کارگروه پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های نفتی).

جدول ۱: فواید فعالیت بازارچه مرزی میلک از دیدگاه کارشناسان امور مرز در استانداری سیستان

و بلوچستان

ردیف	فواید فعالیت بازارچه‌ی مرزی میلک
۱	باعث رونق بخشیدن تجارت و مبادلات بین مرزی می‌شود.
۲	سرمایه‌گذاران سالم با اطمینان بیشتر اقدام به فعالیت و متمرکز نمودن سرمایه خود می‌نمایند.
۳	فقدان فرصت‌های شغلی مناسب در سطح بخش جبران خواهد شد.
۴	امکان کنترل و نظارت بر ورود و خروج کالاها فراهم آمده و از ورود و خروج اجناس و کالاهای قاچاق جلوگیری خواهد شد.
۵	مردم به راحتی و در چارچوب قانون اقدام به فعالیت تجاری نموده و می‌توانند نیازمندی‌های خود را از آن سوی مرز تأمین کنند.
۶	امکان تأمین نیازمندی‌های آن سوی مرز با بازاریابی مناسب فراهم خواهد آمد.
۷	امکان جلوگیری از خروج سرمایه‌های ملی از جمله خروج سوخت و سایر مواد نفتی که افراد سودجو و فرصت‌طلب در قالب قاچاق آن‌ها را خارج می‌کنند، فراهم می‌آید.
۸	مبادلات مرزی نهادینه و امکان درآمدزایی برای مردم و دولت فراهم خواهد شد.
۹	استقرار بازارچه‌ی مرزی و گمرک زمینه جذب تعداد زیادی از افراد واجد شرایط منطقه را در قالب کارکنان دولت فراهم خواهد آورد.
۱۰	جلوگیری از ورود کالا و ارز به صورت قاچاق باعث افزایش اطمینان سرمایه‌گذاران می‌شود.
۱۱	مردم و سرمایه‌داران به راه‌اندازی کارگاه‌های تولیدی در سطح استان (نوار مرز) تمایل پیدا خواهند کرد که این امر فرصت‌های شغلی زیادی را ایجاد خواهد کرد.
۱۲	بانک‌های خصوصی و دولتی در نوار مرز مستقر خواهند شد تا نیازهای ارزی و ریالی تاجران و کسبه را

	فراهم کنند.
۱۳	تعاونی‌های مرزنشینان منطقه رونق خواهد گرفت.
۱۴	تعاونی‌های حمل بار و حق‌العمل کاری رونق خواهد گرفت.
۱۵	پایانه‌های حمل و نقل به منظور تأمین کامیون‌های مورد نیاز تجار و جابجایی کالاهاى مبادله شده بین تاجران مستقر فعال خواهد شد.
۱۶	جمعیت زیادی در غالب راننده و انجام خدمات تخلیه و بارگیری مشغول به کار خواهند شد.
۱۷	فراهم آمدن زمینه‌های کسب و کار و تجارت قانونی به جای قاچاق کالا و مواد مخدر.
۱۸	جلوگیری از ورود کالا و ارز به صورت قاچاق باعث افزایش اطمینان سرمایه‌گذاران می‌شود.
۱۹	کلیه رفت و آمدهای بین دو کشور همسایه نهادینه و کنترل خواهد شد.
۲۰	همین شرایط و امکانات در آن سوی مرز برای ساکنین کشور همسایه (افغانستان و پاکستان) فراهم خواهد آمد و در تعاقب آن محدوده بین مرز دو کشور رونق تجاری پیدا خواهد کرد.

عملکرد اقتصادی بازارچه مرزی میلک به روایت آمار صادرات و واردات کالا در سال ۱۳۹۳:

به دنبال تحولات افغانستان و برقراری روابط سیاسی و مبادلات تجاری، پل ابریشم (میلک) به منظور رونق بازرگانی و ترانزیت کالا در جوار بازارچه‌ی مرزی میلک افتتاح و مورد استفاده‌ی بازرگانان قرار گرفت. در طی این سال‌ها بیشترین میزان صادرات کالا در سال ۹۳، سیمان و در سال ۹۴، مصنوعات پلاستیکی و فلزی بوده است در مقابل بیشترین میزان واردات در سال ۹۳، دام زنده بوده است. از مشکلات خارجی عمده این بازارچه می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: دریافت عوارض بالا توسط گمرک افغانستان از بعضی اقلام نظیر فرش ماشینی، فقدان تفاهم‌نامه با کشور مقابل، کمبود ناوگان حمل و نقل ایرانی، عدم صدور روادید جهت تجار افغانه (بانک اطلاعات بازارچه‌های مرزی استان سیستان و بلوچستان).

جدول ۲: نوع کالاهای وارداتی و صادراتی بازارچه مرزی میلک در سال ۱۳۹۳

شرح انواع کالا	نوع کالا	ردیف
دام زنده، صنایع دستی، فلاسک، چای، نایسر، دایسر، ظروف شکستی، چاقوی میوه خوری، پمپ باد برقی و دیگ زودپز	وارداتی	۱
مصالح ساختمانی، میوه و تره بار، شکلات، کیک و بیسکویت، یراق آلات، کرم دست و صورت، اجاق گاز، شیلنگ آب، مصنوعات پلاستیکی، مخزن آب، لوله پولیکا، موکت، پروفیل آلومینیوم، شامپو، کنسرو، آبمیوه، صابون، روفرشی، ماکارونی، ظروف شیشه‌ای	صادراتی	۲

جدول ۳: عملکرد مقایسه‌ای صادرات بازارچه مرزی میلک در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲

نام بازارچه	سال	مقدار وزنی (کیلوگرم)	ارزش دلاری	ارزش ریالی
میلک	۱۳۹۲	۵۳/۵۶۶/۶۷۶	۵۴/۳۱۴/۲۰۵	۱/۳۲۷/۵۱۱/۱۳۲/۴۲۹
	۱۳۹۳	۱۲۲/۲۳۸/۳۵۹	۱۰۶/۳۸۰/۶۱۵	۲/۸۴۵/۴۸۹/۶۱۰/۴۷۴

جدول ۴: عملکرد مقایسه‌ای واردات بازارچه مرزی میلک در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲

نام بازارچه	سال	مقدار وزنی (کیلوگرم)	ارزش دلاری	ارزش ریالی
میلک	۱۳۹۲	۴/۳۱۸/۶۰۶	۹/۹۲۱/۷۸۷	۲۴۵/۳۴۸/۹۲۴/۰۳۰
	۱۳۹۳	۴۲۲/۴۸۷	۹۳۹/۳۸۸	۲۴/۶۹۵/۴۰۶/۴۹۷

جدول ۵: عملکرد مقایسه‌ای خدمات عمومی و توقفگاه از بازارچه مرزی میلک در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲

نام بازارچه	سال	وزن کالا (کیلوگرم)	ارزش دلاری	ارزش ریالی
میلک	۱۳۹۲	۲/۹۹۸/۲۰۰	۲۳۶/۸۵۷	۵/۸۵۰/۳۶۷/۹۰۰
	۱۳۹۳	۸/۵۵۴/۰۰۰	۵۹۸/۷۸۰	۱۵/۷۸۸/۹۸۳/۰۰۰

جدول ۶: عملکرد مقایسه‌ای واردات دام زنده از بازارچه مرزی میلک در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲

نام بازارچه	سال	دام سنگین (گاو و گوساله)	شتر
میلک	۱۳۹۲	۲۹۰۵	۸۰۳۴
	۱۳۹۳	۵۴۸	۵۳۹

منبع: بانک اطلاعات بازارچه‌های مرزی استان سیستان و بلوچستان

برخی مشکلات بازارچه‌ی مرزی مبلک

عمده‌ترین مشکلات خارجی این بازارچه عبارتند از:

- ۱- دریافت عوارض زیاد توسط گمرک افغانستان از بعضی اقلام نظیر فرش ماشینی، عدم تفاهم‌نامه با کشور مقابل، کمبود ناوگان حمل‌ونقل و عدم صدور روادید جهت تاجران افغانه
- ۲- عدم احداث بازارچه و تأسیسات وابسته توسط کشورهای همجوار در مقابل بازارچه‌های مرزی استان. در ابتدای تصویب بازارچه‌ها، برابر قوانین بین‌المللی حاکم بر امورات، کشور مقابل موافقت نمود که در مقابل هر بازارچه در ایران بازارچه‌ای در کشور خود تأسیس نماید تا ضمن معرفی کالای دو کشور، مبادله کالا راحت‌تر انجام گیرد و مرزنیسان دو سوی مرز مایحتاج خود را آسان‌تر تأمین نمایند. در این صورت معرفی کالای دو کشور و مبادله به سهولت بیشتری انجام خواهد پذیرفت که این امر موجب دپوی کالا در نقطه صفر مرزی و پرداخت هزینه غیرضروری نیز نمی‌گردد.
- ۳- عدم هماهنگی بین ادارات متولی امر ترخیص کالا از جمله ناجا، گمرک و استناد آنان به شرح وظایف به صورت مجزا. کالا و اقلام غرفه‌داران در مسیر بازارچه‌های مرزی توقیف شده که برخی از این اقلام فاسد شدنی بوده و منجر به ضرر و تحمل هزینه‌هایی از جمله اضافه کرایه‌ی وسیله حامل کالا برای غرفه‌داران گردیده و موجبات عدم استقبال آنان در امر صادرات و واردات را فراهم آورده است.
- ۴- ممنوعیت موردی برخی از کالاها مانند مشتقات نفتی: حذف برخی از مشتقات نفتی از سبد کالاهای قابل داد و ستد در بازارچه مرزی که در آن سوی مرز بازار خوبی دارد، باعث دلسردی تاجران می‌گردد.
- ۵- عدم حضور به موقع نمایندگان دستگاه‌های دولتی مرتبط از قبیل بهداشت، استاندارد، صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی در بازارچه که برای ورود کالا و دام از کشور همسایه نمایندگان دستگاه‌های نامبرده باید همزمان در محل حضور داشته باشند تا موجب توقف کالا در بازارچه نگردد.

روش پژوهش

جهت بررسی فرضیه‌های مطرح شده از روش توصیفی-پیمایشی استفاده شد. در این روش ابتدا مطالعات کتابخانه‌ای از مهرماه سال ۱۳۹۴ آغاز شد و سپس به تهیه پرسشنامه‌هایی متناسب با فرضیه‌های پژوهش اقدام گردید. در این پژوهش پرسشنامه به عنوان ابزار اصلی و مشاهده و مصاحبه به عنوان ابزارهای کمکی به کار گرفته شده‌اند. متغیر مستقل در این تحقیق بازارچه مرزی میلک بوده و متغیرهای وابسته شامل امنیت، اشتغال و توسعه می‌باشند. جامعه آماری نیز مشتمل بر دو سطح از کارگزاران رسمی دولتی شاغل در بازارچه‌ی مرزی میلک و سرپرستان خانوارهای منطقه به تعداد ۲۷۸۷ می‌باشند که حجم نمونه این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران ۳۳۸ نفر تعیین گردید.

یافته‌های تحقیق

الف) داده‌های توصیفی

مهم‌ترین داده‌های توصیفی در جدول شماره‌ی ۷ که شامل فراوانی و درصد آموزدنی‌ها بر حسب سن، تحصیلات، جنسیت، شغل و مدت سکونت می‌باشد، ارائه شده است.

جدول ۷: فراوانی و درصد آموزدنی‌ها بر حسب سن، تحصیلات، جنسیت، شغل، مدت سکونت

داده‌های توصیفی	طبقه‌بندی	درصد	فراوانی
سن	کمتر از ۳۰ سال	۳۴/۹	۱۱۸
	۳۱ تا ۴۵ سال	۴۹/۷	۱۶۸
	۴۶ تا ۵۹ سال	۱۵/۴	۵۲
تحصیلات	از ابتدایی تا سیکل	۴۲/۳	۱۴۳
	دیپلم و فوق دیپلم	۴۲/۳	۱۴۳
	کارشناسی و بالاتر	۱۵/۴	۵۲
جنسیت	زن	۲۳/۴	۷۹
	مرد	۷۶/۶	۲۵۹

۱۰۳	۳۰/۵	آزاد	شغل
۳۸	۱۱/۲	کارمند	
۲۵	۷/۴	تاجر و بازرگان	
۱۳	۳/۸	دامدار و کشاورز	
۱۰۷	۳۱/۷	بیکار	
۵۲	۱۵/۴	سایر	
۳۹	۱۱/۵	کمتر از یک سال	مدت سکونت
۹۳	۲۷/۵	۲-۵ سال	
۲۰۶	۶۰/۹	۱۱-۲۰ سال	

نتایج جدول نشان می‌دهد که در بخش سن بیشترین فراوانی و درصد مربوط به گروه سنی ۳۱-۴۵ سال (۴۹/۷۱٪)، در تحصیلات بیشترین فراوانی و درصد مربوط به از ابتدایی تا سیکل و دیپلم و فوق دیپلم (۴۲/۳٪)، در جنسیت بیشترین فراوانی و درصد مربوط به مردان (۷۶/۶٪)، در شغل بیشترین فراوانی و درصد مربوط به قشر بیکار (۳۱/۷٪)، در مدت سکونت بیشترین فراوانی و درصد مربوط به ۱۱-۲۰ سال (۶۰/۹٪) می‌باشد.

ب) یافته‌های استنباطی

به منظور اثبات بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت، اشتغال و ایجاد اشتغال در منطقه ابتدا به منظور دستیابی به ارتباط «ماتریس همبستگی» برای هر یک از متغیرهای مستقل تهیه و سپس جهت تجزیه و تحلیل فرضیه‌های تحقیق از «تحلیل رگرسیون اینتر» استفاده شد.

فرضیه‌ی اول: به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت در منطقه رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت در منطقه (جدول ۸) نشان می‌دهد که، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت در منطقه رابطه‌ی مثبت و معنادار ($r=0/39$) وجود دارد.

جدول ۸: نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت

متغیر	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
ایجاد امنیت	**۰/۳۹

** $P \leq 0/001$

جدول ۹: نتایج رگرسیون Enter جهت پیش‌بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک در ایجاد امنیت

نقش بازارچه‌ی مرزی میلک	R	R2	Adjusted R Square	Beta	T	F(df)
ایجاد امنیت	۰/۳۹	۰/۱۵	۰/۱۵	۰/۳۹	**۷/۸۸	۶۲/۱۳ **(۱/۳۳۶)

** (p < 0/001)

نتایج رگرسیون Enter جهت پیش‌بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک (جدول ۹) نشان می‌دهد که، متغیر ایجاد امنیت ۰/۱۵، میزان نقش بازارچه را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین ایجاد امنیت (Beta=۰/۳۹، $p < 0/001$) ارتباط مثبت و معنادار با میزان نقش پیش‌بینی‌کننده بازارچه دارد. ضرایب استاندارد بتا نشان می‌دهد با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در نمره‌ی ایجاد امنیت، نقش بازارچه‌ی مرزی میلک به میزان ۰/۳۹ افزایش می‌یابد.

فرضیه‌ی دوم: به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال در منطقه رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال در منطقه (جدول ۱۰) نشان می‌دهد که، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال در منطقه رابطه‌ی مثبت و معنادار ($r=0/26$) وجود دارد.

جدول ۱۰: نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال

متغیر	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
ایجاد اشتغال	**۰/۲۶

** $P \leq 0/001$

جدول ۱۱: نتایج رگرسیون Enter جهت پیش‌بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک در ایجاد اشتغال

F(df)	T	Beta	Adjusted R Square	R2	R	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
۳۲/۳۰ ** (۱/۳۳۶)	**۵/۶۸	۰/۲۶	۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۲۶	ایجاد اشتغال

** (p<۰/۰۰۱)

نتایج رگرسیون Enter جهت پیش‌بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک (جدول ۱۱) نشان می‌دهد که، متغیر ایجاد اشتغال ۰/۰۸، میزان نقش بازارچه را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین ایجاد اشتغال (Beta=۰/۲۶، p<۰/۰۰۱) ارتباط مثبت و معنادار با میزان نقش پیش‌بینی‌کننده بازارچه دارد. ضرایب استاندارد بتا نشان می‌دهد با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در نمره‌ی ایجاد اشتغال، نقش بازارچه مرزی میلک به میزان ۰/۲۶ افزایش می‌یابد.

فرضیه‌ی سوم: به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک و بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها در منطقه (جدول ۱۲) نشان می‌دهد که، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها در منطقه رابطه‌ی معکوس و معنادار (r=-۰/۱۴) وجود دارد.

جدول ۱۲: نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها

متغیر	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها	** -۰/۱۴

**P≤۰/۰۰۱

جدول ۱۳: نتایج رگرسیون Enter جهت پیش بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک در بهسازی و

توسعه زیرساخت‌ها

F(df)	T	Beta	Adjusted R square	R ²	R	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
۷/۲۰ ***(۱,۳۳۶)	**۲/۶۸	-۰/۱۴	۰/۰۱	۰/۰۲	-۰/۱۴	بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها

** (p<۰/۰۰۱)

نتایج رگرسیون Enter جهت پیش بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک (جدول ۱۳) نشان می‌دهد که، متغیر بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها ۰/۰۱، میزان نقش بازارچه را پیش بینی می‌کند. بنابراین بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها (Beta= -۰/۱۴، p<۰/۰۰۱) ارتباط معکوس و معنادار با میزان نقش بازارچه مرزی میلک دارد و به صورت ضعیفی پیش بینی کننده میزان نقش بازارچه در بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها می‌باشد. ضرایب استاندارد بتا نشان می‌دهد با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در نمره‌ی بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها، نقش بازارچه مرزی میلک به میزان ۰/۱۴- کاهش می‌یابد.

فرضیه‌ی چهارم: به نظر می‌رسد، بین نقش بازارچه مرزی میلک با ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت در منطقه (جدول ۱۴) نشان می‌دهد که، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت در منطقه رابطه‌ی مثبت و معنادار (r=۰/۱۲) وجود دارد.

جدول ۱۴: نتایج ماتریس همبستگی بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد اشتغال از طریق

فروش قانونی سوخت

متغیر	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت	*۰/۱۲

*P≤۰/۰۵

جدول ۱۵: نتایج رگرسیون Enter جهت پیش‌بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک در ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت

F(df)	T	Beta	Adjusted R Square	R2	R	نقش بازارچه‌ی مرزی میلک
۵/۲۰ *(۱,۳۳۶)	*۲/۲۸	۰/۱۲	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۱۲	ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت

* ($p < 0.05$)

نتایج رگرسیون Enter برای پیش‌بینی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک (جدول ۱۴) نشان می‌دهد که، متغیر ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت ۰/۰۱، میزان نقش بازارچه را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت ($Beta = 0.12$)، ارتباط مثبت و معنادار با میزان نقش بازارچه مرزی میلک دارد و ($p < 0.001$) پیش‌بینی کننده میزان نقش بازارچه مرزی میلک می‌باشد. ضرایب استاندارد بتا نشان می‌دهد با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در نمره ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت، نقش بازارچه مرزی میلک به میزان ۰/۱۲ افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی نقش بازارچه‌ی مرزی میلک زابل در امنیت، اشتغال و توسعه‌ی منطقه‌ی مرزی زابل بود. نتایج تحلیل استنباطی داده‌ها در فرضیه‌ی اول نشان داد که بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با ایجاد امنیت در منطقه رابطه مثبت و معنادار ($Beta = 0.12$) وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های بدست آمده از پژوهش عاشری و همکاران (۱۳۹۱)، همخوانی دارد. آن‌ها در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که احداث بازارچه‌ی مرزی جوآنرود توانسته امنیت نسبی را از لحاظ اقتصادی و اجتماعی در منطقه ایجاد کند و باعث افزایش سرمایه‌گذاری شده است. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که وجود بازارچه مرزی میلک باعث افزایش امنیت و کاهش قاچاق کالا در منطقه مرزی شده است و حداقل امنیت نسبی از لحاظ اقتصادی در منطقه ایجاد کرده است. چرا که همواره

آسیب‌های جدی بیکاری و نبود اشتغال برای مرزنشینان این منطقه، مهاجرت آن‌ها و خالی شدن روستاها و مناطق مسکونی اطراف مرز را در بر داشته است. بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد در سال‌های گذشته شاهد افزایش میزان مهاجرت روستائیان ساکن اطراف مرز به داخل شهرها و مراکز استان‌های همجوار مرز در جستجوی کار و حتی مهاجرت به شهرهای بزرگ مانند تهران بوده‌ایم. به اعتقاد کارشناسان حوزه‌ی استانداری سیستان و بلوچستان خالی شدن روستاها و مناطق اطراف مرز از سکنه می‌تواند در کوتاه مدت و بلند مدت با کاهش توان مرزداری از سوی مرزنشینان به نامنی در مناطق مرزی دامن بزند؛ موضوعی که در آینده‌ای نه چندان دور مشکلات امنیتی عدیده‌ای را برای نقاط مختلف کشور فراهم می‌آورد؛ به گونه‌ای که در زمان فعالیت بازارچه و تأمین درآمد نسبی برای مرزنشینان ناهنجاری اجتماعی نظیر سرقت کاهش می‌یابد و در زمان بسته بودن بازارچه آمار این جرایم افزایش پیدا می‌کند.

فرضیه دوم نشان داد که بین نقش بازارچه مرزی میلک با ایجاد اشتغال در منطقه رابطه‌ی مثبت و معنادار ($\text{Beta}=0/26$) وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های بدست آمده از پژوهش میرزائی و عبده‌زاده (۱۳۹۳)، همسو می‌باشد. آن‌ها در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که وقتی کیفیت زندگی با مؤلفه‌های مختلف آن از جمله اشتغال، درآمد، تعاملات و گرایش‌های فرهنگی، مشارکت اجتماعی و احساس بهزیستی روانی سنجیده می‌شود، بازارچه‌ها تأثیر مثبت و منفی متفاوتی بر کیفیت زندگی روستائیان مرزنشین نزدیک به بازارچه‌ها دارند. در شرایط کنونی به صورت نابرابر، فقط گروه‌های خاصی از مرزنشینان به ویژه شهرنشینان و تاجران یا صاحبان بار از مزایای تأسیس بازارچه‌ها سود می‌برند. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که یکی دیگر از اهداف و آثار گسترش بازارچه‌های مرزی، ایجاد شغل به صورت مستقیم و غیرمستقیم برای افراد بیکار، بیکاران فصلی و جوانانی است که در مناطق محروم مرزی سکونت دارند. این دسته از افراد به دلیل نداشتن تخصص و تجربه و سطح تحصیلات پایین امکان جذب در سازمان دولتی

و خصوصی را ندارند. لذا در پی این مشکلات ممکن است به فعالیت‌های خلاف قانون مانند قاچاق کالا مشغول شوند. به گفته کارشناسان حوزه‌ی استانداری سیستان و بلوچستان، توانمندی‌ها و ظرفیت بازارچه‌ها می‌تواند سبب فعالیت گروه‌ها و بخش‌های مختلف دولتی و غیردولتی در بازارچه شود. بازارچه مرزی میلک علاوه بر این که در بخش اداری نمایندگانی از ادارات گمرک و بازرگانی مشغول به کار دارد، در بخش خصوصی نیز بازرگانان و تاجران و شرکت‌های بازرگانی خصوصی فعالیت می‌کنند. در این بین تنها اشتغالی که برای مردم بومی منطقه ایجاد شده به گونه‌ای است که تعداد زیادی از نیروهای فعال محلی به صورت کارگر ساده در بخش حمل و نقل و خدمات فعالیت دارند و مشغول تخلیه و بارگیری در داخل بازارچه هستند. بنابراین با توجه به رقم بسیار پایین رابطه معناداری این فرضیه ($Beta=0/26$) می‌توان نتیجه گرفت که، فعالیت و استقرار بازارچه میلک نتوانسته برای ساکنین مرزنشین اشتغال ایجاد کند و از خیل عظیم مهاجران روستایی به شهر بکاهد. همچنین این بازارچه، تأثیری در تأمین مایحتاج نیازهای ساکنین مرزنشین نداشته و کالاهای مبادله شده عمدتاً رویکرد فرامنطقه‌ای دارند.

فرضیه‌ی سوم نشان داد که، بین نقش بازارچه‌ی مرزی میلک با بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها رابطه معکوس و معنادار ($Beta=-0/14$) وجود دارد. در بررسی همسویی این فرضیه با تحقیقات محققین قبلی هیچ کدام از متغیر بهسازی و توسعه زیرساخت‌ها استفاده نکرده و بالتبع امکان همسویی با نتایج پژوهش‌های قبلی امکان‌پذیر نیست اما در تبیین این نتیجه می‌توان چنین اظهار کرد که با کمی دقت در اکثر نواحی مرزی که هم اکنون در آن‌ها بازارچه‌ی مرزی افتتاح شده است، پی می‌بریم که ویژگی‌های خاصی برای این مناطق و نواحی مرزی می‌توان برشمرد از جمله: قرار گرفتن ناحیه در فهرست مناطق محروم، دور افتادگی جغرافیایی، حاکمیت فرهنگ سنتی که در سایر فعالیت‌های اقتصادی نظیر کشاورزی و صنعت نیز می‌توان مشاهده کرد. ایجاد و فعالیت بازارچه مرزی طبعاً تأثیرات انکارناپذیری در ایجاد دگرگونی و بهبود اوضاع منطقه داشته اما با مقداری توجه جدی‌تر

به آن‌ها می‌توانند نقش مؤثری در توازن منطقه‌ای ایفا کنند. حال با توجه به رقم بدست آمده در این فرضیه ($Beta = -0.14$)، به کمبود امکانات زیرساختی و رفاهی این بازارچه و در جوار آن منطقه میلک پی می‌بریم. عدم امکانات و تأسیسات رفاهی در بازارچه مرزی میلک شامل نبود شعب بانکی، مسافرخانه، استراحتگاه رانندگان کامیون، سرویس بهداشتی، بازسازی ساختمان بازارچه و روشنایی محوطه، بارانداز و انبار، در تداوم محرومیت این منطقه تأثیر گذار بوده است. چرا که بنا به مشاهدات و مصاحبه‌های انجام شده توسط محقق عدم رضایت رانندگان کامیون و مردم منطقه از بعضی موانع و مشکلات رفاهی و زیرساختی این منطقه و نیز وجود خاک و غبار در معبر راه ورودی کامیون‌ها به سمت بازارچه باعث آزار و اذیت مرزنیسان شده بود. این مسئله به نوبه خود می‌تواند منجر به عدم جذب سرمایه و سرمایه‌دار و عدم رونق منطقه شود.

فرضیه چهارم نیز نشان داد که بین نقش بازارچه مرزی میلک با ایجاد اشتغال از طریق فروش قانونی سوخت رابطه مثبت و معنادار ($Beta = 0.12$) وجود دارد. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت در چند سال گذشته مردم روستاهای اطراف مرز به شیوه‌های غیررسمی به کار تجارت اشتغال داشتند و سود زیادی نصیب‌شان می‌شد. اما با کنترل دولت و نظارت بیشتر، روستاییان مرزنیسان به دلیل کاهش درآمد خانوار از شرایط بوجود آمده احساس نارضایتی کردند. بنابراین دولت به منظور ساماندهی به کار آنان، به ایجاد طرح آزمایشی فروش قانونی سوخت در روستای مرزی میلک مبادرت ورزید که طی آن افراد ساکن در این روستا از کارت سوخت (مخصوص سرپرستان خانوار) برخوردار می‌شدند که از طریق این کارت‌ها می‌توانستند به میزان ۱۵۰ لیتر سوخت در ماه دریافت و سپس به فروش برسانند. اما با توجه به عدد ($Beta = 0.12$) که رقمی بسیار پایین و ضعیف را نشان می‌دهد نتیجه می‌گیریم که این طرح از موفقیت چندانی برخوردار نبوده است. چرا که تاکنون این کارت‌ها به مردم واگذار نشده و از طرفی مردم به دلیل مقایسه‌ی درآمد کنونی خود با درآمد گذشته‌شان ابراز نگرانی می‌کردند.

بنابر این مستندات می‌توان نتیجه گرفت که، اگر قرار باشد پیشرفت عمده‌ای در اقتصاد یک منطقه صورت گیرد و فرصت‌های شغلی نوینی بوجود آید، باید با مشارکت مردم باشد زیرا مردم زمانی یک کار را از آن خود می‌دانند و در آن قبول مسئولیت و تعهد می‌نمایند که در طرح آن مورد مشورت قرار گرفته و در جریان برنامه‌ریزی آن مشارکت کرده باشند (شهبازی، ۱۳۷۲: ۲۹۳).

پیشنهادها و راهکارهای عملی

- ۱- تقویت و تحکیم روابط تجاری ایران و افغانستان با رایزنی مقامات ارشد دیپلماسی در جهت توافقات بازرگانی دو کشور با محوریت بازارچه‌ی مرزی میلک.
- ۲- بسط و گسترش رقابت اقتصادی سالم بجای رفاقت‌گرایی و ملاحظات اجتماعی و جلوگیری از نفوذ افراد واسطه‌گر و دلال (غیرمرزنشین) که بطور انحصاری به سودهای هنگفت دسترسی و به تجارت رسمی و غیررسمی بجای مرزنشینان در مرز می‌پردازند.
- ۳- تخصیص اعتبار به منظور انجام زیرساخت‌های مخابراتی و اتصال آن‌ها به شبکه اینترنت، مرمت، بازسازی و آسفالت راه‌های منتهی به بازارچه جهت سهولت در رفت و آمد.
- ۴- با توجه به حجم بالای مبادلات مرزی در مرز میلک پیشنهاد می‌شود اقدامات لازم در رابطه با بازگشایی درب دوم بازارچه انجام پذیرد.
- ۵- از آنجایی که کنترل امنیتی بر روی کالاها و تردها در بازارچه‌های مرزی توسط نیروهای مرزبانی انجام می‌گیرد؛ لذا احداث سازمان اداری در بازارچه میلک برای استقرار این نیروها الزامی به نظر می‌رسد.
- ۶- با توجه به وجود انبارهای دپوی کالا در محل بازارچه و فاصله زیاد آن تا مرکز شهر، اختصاص خودروی آتش‌نشانی به منظور جلوگیری از حوادث احتمالی که بروز آن می‌تواند فاجعه‌آمیز باشد؛ ضروری به نظر می‌رسد.

تشکر و قدردانی

از زحمات بی‌شائبه‌ی آقای دکتر احمدرضا طاهری مدرس محترم علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان و آقایان فلاحتی و نوروزی از کارشناسان مرزی استانداری استان سیستان و بلوچستان که در گردآوری مطالب این مقاله با محقق همکاری و مساعدت نمودند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع و مآخذ

- احمدی‌پور، زهرا؛ حافظ‌نیا، محمدرضا، محمدپور، علی. (۱۳۸۷). تأثیرات اقتصادی و اجتماعی بازگشایی مرزها (نمونه موردی: بخش باجیگران در مرز ایران و ترکمنستان). پژوهش‌های جغرافیای انسانی. شماره ۶۵ (پاییز). ۱۳۸۷.
- اداره کل مقررات صادرات و واردات بازرگانی کشور، آیین‌نامه اجرایی بازارچه‌های مرزی. ۱۳۷۱.
- بانک اطلاعات بازارچه‌های مرزی استان سیستان و بلوچستان.
- تاجیک، محمدرضا. (۱۳۸۱). مقدمه‌ای بر استراتژی امنیت ملی. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- جمعه‌پور، محمود. (۱۳۸۵). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی روستایی (دیدگاه‌ها و روش‌ها). چاپ دوم. تهران: انتشارات سمت.
- شهبازی، اسماعیل. (۱۳۷۲). توسعه و ترویج روستایی. انتشارات دانشگاه تهران.
- عاشری، امامعلی؛ نور محمدی، سمیه؛ **فقادری**، رضا؛ رستمی، علیرضا. (۱۳۹۱). دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه‌ریزی منطقه‌ای. دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج. ۹ و ۱۰ خرداد ماه ۱۳۹۱.
- محمدی، حمیدرضا؛ فخرفاطمی، علی‌اکبر. (۱۳۷۹). نقش بازارچه‌های مرزی در توسعه‌ی فضایی مناطق مرزی (مطالعه‌ی موردی: بازارچه‌ی مرزی باجیگران).

- محمودی، علی. (۱۳۸۴). تسهیل مبادلات مرزی و تأمین امنیت. همایش ملی مرزها. دانشگاه تهران.
- مطیع‌ی لنگرودی، سید حسن. (۱۳۸۸). جغرافیای اقتصادی ایران. مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی. چاپ ششم.
- مصوبات کارگروه پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های نفتی ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز.
- مصوبه‌ی شماره ۱۱۶۶۸۹/ت ۴۵۰۵۹ ه مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۰۸ تصویب‌نامه هیأت وزیران (بند ۳).
- میززائی، حسین؛ عبده‌زاده، سیروان. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر بازارچه‌های مرزی بر کیفیت زندگی روستائیان مرزنشین (مورد مطالعه: بازارچه‌های مرزی و روستاهای شهرستان مروان). مجله توسعه روستایی. دوره ششم. شماره‌ی ۲. پاییز و زمستان. صص ۲۷۸-۲۵۵.
- Chandoevrit, Worawan, Yongyuth Chalamwong, Srawooth Paitoonpong. (2004). Thailand Cross Border Economy. Thailand Development Resource Institute